

ובתשבי כתב שתי פיות א' בפה וא' בלב יע"ש ויראה צועק והדיבור בלעגי שפה זו"ש ויפתוהו בפייהם ובלשונם יכזבו והבן.

ה. מלת לא הרי זה כהרי זה ולפעמים לא ראי זה כראי זה בבא קמא וכו' בתשבי הרי כמו הלא, הרי זה משוכח בל"א פר וואר הנה כפי' אמת לא הרי זה וכו' כלומר באמת אין זה דומה לזה (רי"ש ולמ"ד מתחלפין הרבה פעמים משתדל במקום משתדר הרמב"ן ז"ל פרשת משפטים וגם כאן הרי כמו הלא) א"כ פירושו לא אמתת השור כאמתת המבעה לפי האמת שיש פירכא או תחסר הא' הראות במלת "הרי" חסרה אל"ף כי היא מן השורש "ראה" ופירושו מין מראה וגוון של זה אינו כזה וע"ש ברש"י לא ראי כמו לא ראי בוי"ו (מלת ראי ג"כ שורשו "ראה") ומ"ש שם ולא ק"ו כל שכן כמו שאתה אומר אבל כ"ש לחודיה יתפרש בע"א והבן (נראה כוונתו בדגמרא ב"ק דף ד' ע"א איתא "לא ראי השן שאין כוונתו להזיק כראי הקרן שכוונתו להזיק". ומפרש רש"י דאי כתב רחמנא שן לא אתי קרן מיניה. ומקשה הגמרא "ולאו ק"ו הוא ומה שן שאין כוונתו להזיק, חייב, קרן שכוונתו להזיק לא כ"ש". ומפרש רש"י כ"ש דמשום האי טעמא נפיק קרן משן. ואומר הפמ"ג שק"ו וכ"ש זה, שונה מן סתם ק"ו וכ"ש שבש"ס. משום דכאן משתמש המקשה ממש באותה הסברה ואותו הנימוק שבגללו רצה יריבו לשלול ולהפריך את ההשוואה בין שן לקרן. שלא נוכל ללמוד אחד מן השני. והמקשה משיב לו אדרבה דווקא לפי דברך וסברתך ("כמו שאתה אומר") יוצא ההפך דהיינו התכונות והאופי שאתה מייחס לשן ולקרן, הן עצמן מחזקות את הק"ו והכל שכן וצורה זו של ק"ו וכל שכן שונה הוא מסתם ק"ו וכ"ש שבש"ס).

ובערך הר בספר הערוך משמע לכאורה מקלקלין פטור ואסור מן התורה דבקרא מלאכה אסורה והלמ"מ פירש דחיוב חטאת וזכר אין בה אבל אסור מן התורה והנה משאצ"ל לר"ש פטור ומותר מן התורה ובבבבצה דף ח' ע"א גבי החופר וא"צ אלא לעפרה משמע דרבנן (ע"י פרמ"ג משבצות זהב סוף סי' של"ד ד"ה עיין ברש"י) וי"ל ד"ת בשבת לאו ביי"ט מותר ע"י תוס' פסחים דף ה' ע"ב ש"מ הבערה אב (שכתבו ועוד אומר ריב"א דלמ"ד "ללאו יצאתה לא ה"י אסור ביי"ט כיון דאין שם מלאכה עליה" ממילא אפשר לומר דהחופר גומא בשבת ואין צריך אלא לעפרה (מלשצ"ג) אסור מן התורה, אבל מפני שאין בה חיוב חטאת לכן לגבי יו"ט מותר מן התורה, כי אין שם מלאכה עליה (כמו הבערה למ"ד ללאו יצאת) ואסור רק מדרבנן. אבל בשבת יש ללמוד שאסור מן התורה, ואין מכאן ראי' יע"ש מ"מ בכמה דוכתי משמע משאצ"ל מדרבנן וי"ל מקלקל לר' יהודה מ"ה רצ"ע גם כזה כי משמע דמדרבנן.

ואגב מלת הדיוט תשבי משמע כהן הדיוט פשוט שאין כ"ג ויש הדיוט שפירושו קל איש רש ונקלה נקרא הדיוט, כל הפטור "יערשה" נקרא הדיוט מן המתמיהין וע"י תוי"ט פ"ק שבת משנה ט' כלי לבן (במשנה שם אמר רשב"ג נוהגין היו בית אבא שהיו נותנין כלי לבן לכובס עכו"ם שלשה ימים קודם לשבת (שהחמירו על עצמן כב"ש) והקשה בתוי"ט דפ"ק דברכות שנינו שנסתכן ר' טרפון על שעבר על דברי ב"ה, וכן יש להקשות דהפטור ועושה נקרא הדיוט) י"ל לתירוץ א' שתירץ שם התוי"ט דבשב ואל תעשה לא מקרי עובר על דברי ב"ה אי"כ י"ל דווקא בעושה הא בשוא"ת ומחמיר י"ל שאין נקרא הדיוט.

ו. מלת וושט בתשבי ב' ויין י"א וושט עשו הבכורה על הפסוק ויבו עשו את הבכורה חרגם אונקלס וק"ש עשו ית בכורתא, ופירושו ומה באה מלת וושט כי הוא מאוס ממאכל, וטעות הוא כי וי"ו במלת וושט שרשית ושם בתרגום הוא וי"ו שמושיית וי"ו החיבור מן שאט נפש יע"ש ובמוסר הארכתי.

ואודיע לך אגב מלת קנה ע"י ש"ך יור"ד סי' כ"א אות א' קנה הוא הקרום בפנים המחבר את הטבעות יחד הגרגרת בחוץ הטבעות

ולפ"ז אי אפשר ראוי לכתוב במקף בתשבי שם בתרגום שלנו אינו כן יע"ש והבן * (בתרגום שלנו תמיד האל"ף בסגול).

ב. מלת בר אורזא כמו בן אורזא ובחולין כ"ח ההוא בר אורזא קרע"י דמא לשון זכר יע"ש כי כתוב קרעה, נבדקה ונשחטה, ולא קרעה, נבדקה ונשחטה י"ל בן של אורזא קטן מאם ובמלת בני יונה יע"ש ברש"י ורד"ק בשרש יון וראוי לומר שני לא שתי בר אוחים כי בר הוא לשון זכר כמו שני בני יונה ושתי תורים, וי"ל בר אורזא אורזא חוציות כי היא אורזת יותר לצאת חוץ ולשוט ע"פ המים יותר מן האורזא ובר הוא לשון חוץ בתרגום כמו חיות ברא, עיין תשבי ויתכן לכתוב על נקבות שתי בר אורזות, (אם בר אינו לשון בן רק לשון חוץ אז אין הכרח לכתוב לשון זכר) והכותב לחבירו הנני שולח לך שתי אורזים אין ללעוג עליו (הגם שכתב את הרבים ביו"ד מ"ם ולא בוי"ו תי"ו) כי מצאנו עזים רחלים (שהן נקיבות וסימן הרבים שלהם הוא ביו"ד מ"ם כי נמצא לשון רבים זה גם בנקיבות כמו נשים או פלגשים), עיין הראב"ע שמיני בת היענה לא ימצאו זכרים מצוים כל כך כמו הנקיבות כפי דעתי ששם המין בלשון נקבה כמו חולד חולדה עתי"ט פ"ק דפסחים משנה גררה חולדה שכתב שבלשון חכמים שם המין הוא חולדה, הגם שבתורה נקרא חולד, כמו רחלים בתורה ורחלות במשנה (ואמנם המחליף אין מדקדק במלת שתי ושני כי גנב הוא ע"כ טוב לפרש שני אוחים זכרים שתי אורזות נקיבות ושיחת חולין ג"כ צריך לימוד) (הגם שכתב לעיל שאם כותבים שתי "אוחים" יכולים לפרש גם על נקיבות כמו עזים ורחלים בכל זאת מי שרצה לקנות אוחים או אורזות יפרש היטב שני אוחים זכרים ושתי אורזות נקיבות כי אם המוכר הוא רמאי וגנב יכול להחליף לו זכר בנקיבה אם יאמר סתם אוחים, כי על מלת שני ושתי הוא אינו מדקדק וכדי שלא להתאנות נכון לפרש היטב).

והנה מין אורזא ובר אורזא יש בהן הפרש משאר עופות הנאכלין לנו בו' דברים בו' דברים א' כי אין להם זפק ומוושט יצא לקורקבן וצריך גבול בין וושט לקורקבן כי וושט קורן תחוב בפנים כו' ע"י יור"ד מזה (דיני הטרפות בוושט הם חמורים יותר מבקורקבן ע"י יור"ד סי' ל"ג וסי' מ"ט), ב' נמצא מחט בחלל הגוף ודאי טריפה דרוב הגבלעים דרך וושט וביש זפק י"ל דרך זפק יצא והוא ספק כי לא כל הזפק נטרף בנקב משהו רק גגו של זפק נקב משהו אסור ונ"מ לדינא ובפריי ליו"ד כתבנו מזה, ג' בר אורזא הזכרים קנה שלו כפתור ומפרצל ולא נקיבה ולדינא עיין יור"ד מזה, הרביעי אורזות וידן כעוף המים דמייין ביו"ד (ע"י יור"ד סי' ל' סעי' ב' נפק"מ לדינא בין עוף המים לשאר עופות), וי"ל ולצרף סניף אי ספק (הזה) [הזה] או ודאי כעוף המים ובר אורזא י"ל אין בו ספק יע"ש, החמישי רגיל בדקין בר אורזא כמין יבלת ותחתיהם תולעת בפנים ומיעוט המצוי צ"ע להשליך בלי בדיקה ע"י יור"ד "מזה", הששי בר אורזא חזי לאומצא שבת קכ"ח א' ובאו"ח סי' ש"ח סעי' ל"א בט"ז ומ"א שם וביצה ל"ג בר אורזא שדי "מעיה" לשונרא מעיה בצירי לשון זכר או ה"א בקמץ לשון נקבה וכבר כתבנו בסמוך.

ג. מלת גרגרן זולל וסובא נקרא כן בערוך גרגרת וגרגרן במוסוף שם כי הייתי זוללה (איכה א' י"א) תרגום גרגרניתא, פחזות הבליעה מקדים קנה לוושט וע"י תוי"ט בטהרות וכאלו אוכל ושותה גם בקנה הוא הגרגרת וע"י יור"ד סי' ל"ד שיש הפרש בין קנה לגרגרת בפנים יע"ש כי גרגרת שנפסקה טריפה רק בנפסק רובה משא"כ למטה ממקום שחיטה אם ניקב הקנה בין החזה טריפה בנקב משהו כדן ריאה שניקבה, ומוסר כי לשון הרע עם האכילה אכל קורצי בחנפי לעני מעוג עיין רד"ק בשרש עוג נמצא עיקר פרנסת בעלי לה"ר בגרגרת וז"ש גרגרניתא ע"י אות ו'.

ד. דופי רד"ק השורש הוא דפה פירושו דבה רעה (כי אותיות בומ"ף מתחלפות) ויש מפרשים דו פי א' בפניו וא' שלא בפניו,